

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра національної безпеки

СИЛАБУС
вибіркового освітнього компонента
МІЖНАЦІОНАЛЬНІ КОНФЛІКТИ
підготовки бакалавра

Луцьк – 2025

Силабус освітнього компонента «Міжнаціональні конфлікти» підготовки бакалавра, галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» спеціальності 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення та видами діяльності) за освітньо-професійною програмою «Національна безпека»

Розробник: Літковець Т.М., старший викладач кафедри національної безпеки.

Погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми

доц. О. М. Дмитренко

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри національної безпеки, протокол № 6 від 10 лютого 2026 р.

Завідувач кафедри:

доц. О. М. Дмитренко

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	<p style="text-align: center;">Галузь знань: 25 Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону</p> <p style="text-align: center;">Спеціальність: 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення та видами діяльності)</p> <p style="text-align: center;">Освітньо-професійна програма Національна безпека</p> <p style="text-align: center;">Освітній рівень: перший (бакалаврський)</p>	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 150 / 5		Рік навчання 2-й
		Семестр 4-й
		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 20 год.
		Самостійна робота 109 год.
ІНДЗ: немає		Консультації 10 год
	Форма контролю: з алік	
Мова навчання: українська		

II. Інформація про викладача (-ів)

ППП: Літковець Тарас Миколайович

Посада: старший викладач

Контактна інформація (номер мобільного зв'язку, електронна адреса): [099-5303686](tel:099-5303686), taras1546@ukr.net

Дні занять (посилання на електронний розклад): <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. **Анотація курсу**

ВОК "Міжнаціональні конфлікти" спрямований на вивчення причин, перебігу, наслідків, шляхів вирішення та профілактики міжнаціональних протистоянь між сусідніми етноконфесійними соціумами. У процесі навчання студенти ознайомляться з етнічною картою сучасності, вивчать типологію етносу, види етнічних дискримінацій, класифікації міжнаціональних протистоянь, світовий досвід профілактики етнопротистоянь, а також із роллю політико-правових інструментів у врегулюванні такого типу конфліктів.

Особлива увага буде приділена вивченню політичних, мовних, конфесійних економічних та культурних складових міжнаціональних суперечностей, а також методам попередження і врегулювання протистоянь.

Пререквізити / Постреквізити

Пререквізитами для ВОК «Міжнаціональні конфлікти» є предмети: «Україна в європейському історичному та культурному контекстах», «Основи держави і права», «Теорія національної безпеки».

Постреквізитами дисципліни ВОК «Міжнаціональні конфлікти» є предмети: «Міжнародна безпека», «Демографічна та міграційна безпека», «Кризовий менеджмент»

Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни полягає у формуванні в здобувачів освіти глибокого розуміння сутності міжнаціональних конфліктів сучасності, їх причин, перебігу, наслідків та профілактики. Здобувачі повинні оволодіти теоретичними знаннями і практичними навичками щодо аналізу міжетнічних конфліктів та застосування відповідного інструментарію для їхнього врегулювання.

Поставлена мета обумовлює наступні *основні завдання*:

- Ознайомити студентів з поняттям міжнаціональних конфліктів, їхніми основними характеристиками і типологією.
- Дослідити основні причини виникнення міжнаціональних конфліктів, включаючи політичні, етноконфесійні, мовні та культурні фактори.
- Вивчити етапи еволюції міжнаціональних конфліктів і способи їх профілактики.
- Проаналізувати сучасні міжнаціональні конфлікти у різних регіонах світу.
- Визначити вплив глобалізації на міжнаціональні конфлікти.
- Оцінити ефективність мультикультуралізму у демократичних країнах.
- Навчити здобувачів застосовувати теоретичні знання для практичного вирішення міжнаціональних проблем у національній політиці безпеки держави.

Результати навчання (компетентності)

Засвоєння курсу передбачає здобуття студентом таких *загальних компетентностей*:

- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства

та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Засвоєння курсу передбачає здобуття студентом таких *спеціальних компетентностей*:

- Здатність розробляти та проводити загальні і спеціальні заходи з безпеки, які реалізуються в усіх напрямках і видах діяльності суб'єктів господарювання.
- Здатність кваліфіковано давати рекомендації керівникам підрозділів відділів, установ та органів з питань, пов'язаних з проблемами забезпечення безпеки

Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Поняття та типологія міжнаціональних конфліктів						
Тема 1. Етнічна карта світу		2	4	22	2	ДС+ РЗ/К /8
Тема 2. Типологія етносу		2	4	22	2	ДС+ РЗ/К /8
Тема 3. Види етнічних дискримінацій		2	4	22	2	ДС+ РЗ/К /8
Разом за модулем 1	90	6	12	66	6	
Змістовий модуль 2. Механізми вирішення етноконфесійних протистоянь						
Тема 4. Профілактика міжетнічних конфліктів		2	4	20	2	ДС+ РЗ/К /8
Тема 5. Методи врегулювання міжнаціональних протистоянь		2	4	23	2	ДС+ РЗ/К /8
Разом за модулем 2	71	4	8	43	4	
Всього годин/Балів	149	10	20	109	10	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Завдання для самостійного опрацювання.

1. Міжнаціональні конфлікти доби Середньовіччя.
2. Політика мультикультуралізму.
3. Формування націй та етнічне будівництво напередодні Першої світової війни.
4. Націоналізм як суспільний феномен людства.
5. Етнічні рухи та етнічні політичні партії.
6. Мовна політика та мовне будівництво.
7. Етнополітика демократичних та тоталітарних держав.
8. Принцип колективної відповідальності у міжнаціональних протистояннях.
9. Міжнаціональні протистояння в сучасній Африці
10. «Балканський синдром».

IV. Політика оцінювання

Здобувач мусить виконати у повному обсязі усі види діяльності із ВОК «Міжнаціональні конфлікти» та регулярно відвідувати аудиторні заняття. Якщо здобувач відсутній на занятті, він може надіслати виконане семінарське заняття у письмовому вигляді. Претендувати на максимальну кількість балів можна, якщо семінарське виконане у самостійному творчому вигляді, використана новітня наукова література, робота є авторською, без порушень авторських прав.

Освітній процес відповідає «Положенню про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки» від 11 вересня 2020 р. (<https://bit.ly/39In2ac>). Семестровий залік виставляється за умови виконання студентом завдань, передбачених силабусом ВОК. Вирішення спірних питань у галузі академічної доброчесності здійснюється на підставі Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки (від 10 лютого 2017 р.) (<https://bit.ly/31NJD7N>).

Конфліктні ситуації вирішуються згідно Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (<https://bit.ly/33MTIM>).

Згідно Положення про академічну мобільність студентів (<https://bit.ly/3oMzMkk>), власне право на неформальну освіту, здобувач може отримати найвищу кількість балів за певні теми, якщо взяв участь у тренінгу, конференції, науковому семінарі, проблемній групі та ін.

Здобувач вчасно здає усі види робіт. Викладач інформує про терміни здачі контрольних робіт.

V. Підсумковий контроль

Форма контролю – залік. Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом.

Порядок проведення заліку.

Питання, о виносяться на залік:

1. Причини ренесансу ідеології націоналізму в ХХІ ст.
2. Роль держави у вирішенні міжнаціональних проблем.
3. Етнополітика у глобальному політичному процесі .
4. Етнополітика країн світу.
5. Сутність расизму.
6. Етноцид.
7. Лінгвоцид та його прояви.
8. Типологія етнічної дискримінації.
9. Методи профілактики міжнаціональних протистоянь.
10. Етнополітика шовінізму та її наслідки.
11. Роль етноеліти у міжрасових протистояннях.
12. Теорія і практика злиття націй при соціалізмі.
13. Сегрегація та її наслідки.
14. Практика антисемітизму.
15. Моноетнічні та поліетнічні країни сучасності.
16. Практика апартеїду.
17. Автохтонне і корінне населення.
18. Націоналізм як ідеологія і практика.
19. Характеристика етнічної політики тоталітарних держав.
20. Типологія етносу.
21. Політика геноциду.
22. Етнічна карта світу.
23. Методи етнополітики.
24. Сутність націонал-соціалізму.
25. Етнічні депортації і їх наслідки.
26. Негативний досвід мовної політики в СРСР.
27. Етнічні чистки в ХХІ ст.
28. Політика коренізації в СРСР.
29. Мовна політика сучасної України.
30. Основні принципи реалізації колоніальної політики.
31. Ідеологія космополітизму.
32. Проблемні етноси та шляхи їх збереження.
33. Типологія асиміляції та її наслідки.
34. Політика апартеїду.
35. Резервації корінного населення в США, Канаді та Австралії.
36. Націонал-комунізм.
37. Теорія пасіонарного спалаху.

38. Етногенез націй.
39. Поняття і зміст менталітету.
40. Діаспора.
41. Причини виникнення нацизму як ідеології.
42. Лінгвоцид , як складова етноциду.
43. Політика русифікації в СРСР та її наслідки.
44. Етнічна карта світу.
45. Хибна мовна політика як причина етнопротистоянь.
46. Автохтонне і корінне населення.
47. Нація як найвищий рівень розвитку етносу.
48. Глобалізація і проблеми збереження національної ідентичності.
49. Національна політика СРСР – продовження етнічної політики Російської Імперії.
50. Мовна політика і мовне будівництво.
51. Характеристика сучасних міжетнічних конфліктів.
52. Теорія і практика інтернаціоналізму.
53. Етнополітика в системі наукового пізнання. Необхідність і актуальність її вивчення.
54. Історичні чинники формування етнічної політики в Російській Імперії.
55. Теорія космополітизму.
56. Етнічні депортації
57. Апартеїд.
58. Політика сегрегації.
59. Типологія асиміляції.
60. Етатизм та етатистська теорія походження націй.
61. Депортації та їх наслідки.
62. Космополітизм як ідеологія і практика.
63. Характеристика сучасних міжетнічних конфліктів.
64. Поняття та зміст менталітету.
65. Політичні проблеми трактування націоналізму як ідеології.
66. Виклики зміни етнічної карти світу.
67. Націонал-комунізм в СРСР.
68. Типологія лінгвоциду.
69. Сутність шовінізму.
70. Причини виникнення етнічної дискримінації.
71. Етнічний анклав.
72. Ксенофобія.
73. Етногенез націй.
74. Теорія і практика інтернаціоналізму.
75. Теорії походження націй.
76. Субетнос і суперетнос.
77. Типологія і динаміка етнічних конфліктів.
78. Етнічна картина світу та фактори, які впливають на її зміну.
79. Причини етнічних дискримінацій в СРСР.
80. Етнічна пасіонарність.
81. Мовна політика і мовне будівництво.
82. Сегрегація та її наслідки.

83. Принципи впровадження етнічної колоніальної політики.
84. Вплив етнічних міграційних процесів на політичну карту світу.
85. Етапи формування націй.
86. Ідеологія і практика націоналізму.
87. Діаспора.
88. Типологія етносу.
89. Теорія і практика злиття в єдиний радянський народ всіх етносів СРСР.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
0–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси.

1. Літковець Т. Специфіка та динаміка кількості жертв міжнаціональних конфліктів у ХХІ ст. // Політологічні читання імені професора Богдана Яроша : зб.наук.пр. / за заг.ред.В.І.Бортнікова, О.Б.Ярош, Я.Б.Яроша. – Луцьк : Вежа-Друк, 2020. – Вип.9. – 284с.

2. Літковець Т. Балканський синдром // Політологічні читання імені професора Богдана Яроша : зб. наук. та навч.- метод. праць. / за заг. ред. В. І. Бортнікова, Я.Б. Яроша. – Луцьк : Вежа-Друк, 2025.-Вип. 14. – 180 с.

3. Проблеми забезпечення міграційної безпеки України у сучасних умовах / О. М. Дмитренко, Т. М. Літковець // Національні інтереси України : науково-практичний журнал. № 2(7), 2025. С. 126-134.. DOI:[https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2\(7\)-126-134](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2(7)-126-134)

4. Літковець Т. Діяльність світових аналітичних центрів досліджень проблем безпеки та військових конфліктів. Демократичні трансформації в державах Центрально-Східної Європи та України в умовах викликів та загроз : зб.

матеріалів Другої Всеукр.наук.-практ. конф. (Світязь, 23 – 24 трав. 2025 р.) за заг. ред. В.І. Бортнікова. – Луцьк : Вежа-Друк, 2025. – 244 с.

5. Літковець Т. Демографічна криза в Україні як загроза національній безпеці. Всеукраїнські політологічні читання імені професора Богдана Яроша: зб. наук. та навч.-метод. пр. за заг. ред. В. Бортнікова. – Луцьк : Вежа – Друк, 2024. – Вип. 13. – 188 с.

6. Літковець Т. Історична пам'ять та політика // Політологічні читання імені професора Богдана Яроша: зб.наук.пр./за заг.ред.В.І.Бортнікова, О.Б.Ярош, Я.Б.Яроша. – Луцьк : Вежа-Друк,2020. Вип.8.- 184с.

7. Андерсон Б. Уявлені спільноти. – К.: Критика, 2020. 271 с.

8. Аджемоглу Д., Робінсон Д. Чому нації занепадають. – К.: Наш формат, 2021. - 440 с.

9. Арон Р. Мир і війна між націями. К.: Юніверс, 2024. - 688 с.

10. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2020. - 109 с.

11. Гунчак Т. Російський імперіалізм. – К.: Вид-во «Києво-Могилянська академія» 2020. - 396 с

12. Джонс А. Геноцид. - К.:ДУХ І ЛІТЕРА, 2021. – 696 с.

13. Єскельчик С. Імперія пам'яті. – К.: КРИТИКА, 2020. - 304 с.

14. Іванишин В. Мова і нація. – Дрогобич: Відродження, 2024. - 217 с.

15. Картунов О. Вступ до етнополітології. – К.: Либідь, 2020. - 300 с.

16. Лебон Г. Психологія народів і мас. – К.: Вільна думка, 2024. - 91 с.

17. Покальчук О. Тремтячі еліти. – К.: Форзац, 2020. - 168 с.

18. Снайдер Т. Перетворення націй. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2020. - 464 с.

19. Тимченко В. Модерний націоналізм. – К.: ТОВ "Друкарня Рута". - 616 с.